

nia Augusta Julia Philippi (при Сересъ), *Byllis* въ Епиръ, *Nicopolis ad Nestum* (Неврокопъ въ Родопъ), *Develtum* (при Бургасъ). Туземниятъ елементъ отстѣпилъ мѣсто на чуждестранния. Скоро на полуострова се сблъскали двата главни езика на римската империя: латински и грѣцки; тукъ била границата между изтокъ и западъ. Латинскиятъ езикъ придобилъ право на гражданство въ севернитѣ области: въ дунавска България, Сърбия и Босна, а на югъ, особено въ източна Тракия и южна Македония, се употрѣбявалъ грѣцкиятъ езикъ, както това личи отъ надписитѣ. Романизирането на туземцитѣ трѣгнало бързо. Въ IV вѣкъ Никита, епископъ ремесиански, писалъ по латински. Епископитѣ на Марцианополъ употрѣбявали латински езикъ въ преписката си съ Халкедонския съборъ и съ византийскитѣ императори. Отъ донесението на гърка Прискъ, който въ V вѣкъ преминалъ презъ цѣлия полуостровъ, се вижда, че навредъ официаленъ и дѣлниченъ езикъ билъ латинскиятъ²⁷. Въ VI вѣкъ ние срѣщаме навѣтре въ страната много мѣстности съ романски названия: *Lupifontana*, *Spelunca*, *Gemelli munte*, *Ferraria*, *Julio Valle*, *Mauro Valle* и дори върхътъ на Балкана *Calvomunte*²⁸. Отъ смѣсането на латински езикъ съ туземни елементи се образувалъ малко по малко новъ езикъ — ромѣнски, който заимствувалъ много нѣща отъ трако-илирския, особено членоветѣ въ края на имената.

На полуострова се намира богатъ материалъ да се обрисова гражданския животъ въ Мизия, Тракия, Македония и Илирия презъ време на римското владичество: развалини отъ голѣми градове, следи отъ голѣми пѣтища, безбройни надписи и богати археологични находки, които красноречиво свидетелствуватъ за едно значително развитие на мѣстната промишленостъ и търговия; за жалость, повечето отъ всичко това още не е описано и решително не е известно.

Трако-илирската раса винаги се отличавала съ необикновена енергия и безпокойна страсть къмъ война, но повечето пѣти била на служба у другитѣ народи и действувала по-скоро въ интереса на по-слабитѣ си съседи, отколкото да закрепи своята собствена мощъ. Служейки подъ знамената на Александра Велики, трако-илирскитѣ планинци покорили Азия за гърцитѣ. Презъ римско време смѣли илири не еднократно, следъ блѣскави военни подвизи, достигали до римския престолъ. И въ ново време най-добра защита на слабата Порта сж пашитѣ и войницитѣ-албанци, съплеменници и потомци на ония илирски и епирски воители, на чело на които Александъръ завладѣлъ персийското царство; на ония воители, съ които епирскиятъ царъ Пиръ, любитель на приключения, искалъ да отнеме Италия отъ римлянитѣ и картагенцитѣ; на сжщитѣ ония воители, отъ броя на които прости ратници смѣло си пробивали пѣтъ къмъ престола на всемирната римска монархия.

Най-подиръ ще се докоснемъ до спорния въпросъ: били ли сж славянитѣ първобитни жители на полуострова? Учението за автохтонията на южнитѣ славяни до сега още не е изчезнало съвсемъ; ала привърженицитѣ му не сж съгласни помежду си. Поляцитѣ Лелевелъ и Бѣловски смѣтатъ за славяни всички тракийски племена; руситѣ Бутковъ, Савельевъ-Ростиславичъ, Чертковъ мислятъ, че първобитнитѣ жители на полуострова били само отчасти славяни; архиепископъ Филаретъ, архимандритъ Леонидъ и нѣмскиятъ издирвачъ Куно²⁹ твърдятъ, че славянитѣ открай-време живѣли тамъ, ала смѣсени съ други раси. Павелъ Иосифъ Шафарикъ въ своето съчинение „*Ueber die Abkunft der Slaven*“ (1828) предполага, че славянитѣ заедно съ тракитѣ и епиротитѣ населявали полуострова отъ незапомнени времена. А въ главното си съчинение „*Slovanské Starožitnosti*“ (1837) той смѣта за възможно, че следъ изгонването на славянитѣ отъ Маджарско, нѣкои родове се отдалечили въ планинскитѣ области на Илирия и Тракия³⁰, но при това